

no.

Q. F. F. S.

DISSERTATIO INAUGURALIS

De

LENITATE JUDICI
IN POENIS IRROGAN-
DIS OBSERVANDA.

Quam

Adstite DEO

Magnificiq; Jctorum Ordinis in in-
cluta Salana indultu ac decreto prævio

sub moderamine

V I R I

Nobilissimi Amplissimi Consultissimi ac Excellentissimi

DN. GEORG-ADAMI STRUVII

Jcti Famigeratissimi, ac Consilarii Saxonici, P. P.
celeberrimi, Facultatis Juridicæ ac Dicasterii ibidem Assessoris &c.

Patroni ac Promotoris sui optumi Maxumi

PRO LICENTIA

Summos in Utroq; Jure honores ac privilegia
Doctoralia rite capeffendi.

Publico eruditorum examini submittit

FRIDERICUS Kühn Hallis-Saxo

Advoc. Ordin. Magdeburg.

In Auditorio Jctorum.

ad diem 24. m. August.

A. O. R. cIo Ioc LIV.

Horis ante- & po- meridianis

Excudebant FREYSCHMIDIANÆ LITERÆ.

REVERENDISSIMO.
VIRTUTE, ILLUSTRISSIMO, AC. PIETATE, CLEMENTISSIMO.
PRINCIPI. AC. DOMINO.
DOMINO. NOSTRO.

RE. VERA. AC. UNDIQUAQUE.

AUGUSTO.

POSTVLATO. ADMINISTRATO.
TORI. PRIMATUS. ET. ARCHIEPISCOPATUS.
MAGDEBURGENSIS. DUCI. SAXONIAE. JULIAE. CLIVIAE.
ET. MONTIUM. THURINGIAE. LANDGRAVIO. MISNIAE. AC.
UTRIUSQUE. LUSATIAE. MARCHIONI. MARCE. ET.
RAVENSBURGI. COMITI. RAVENSTEINII.
DYNASTAE.

OMNIUM. RETRO. PRINCIPUM. PIETATEM. AC. IN-
STITUTA. LIBERALIA. INEXPLEBILEM. MUNI-
FICENTIAM. LONGE SUPERGRESSO.

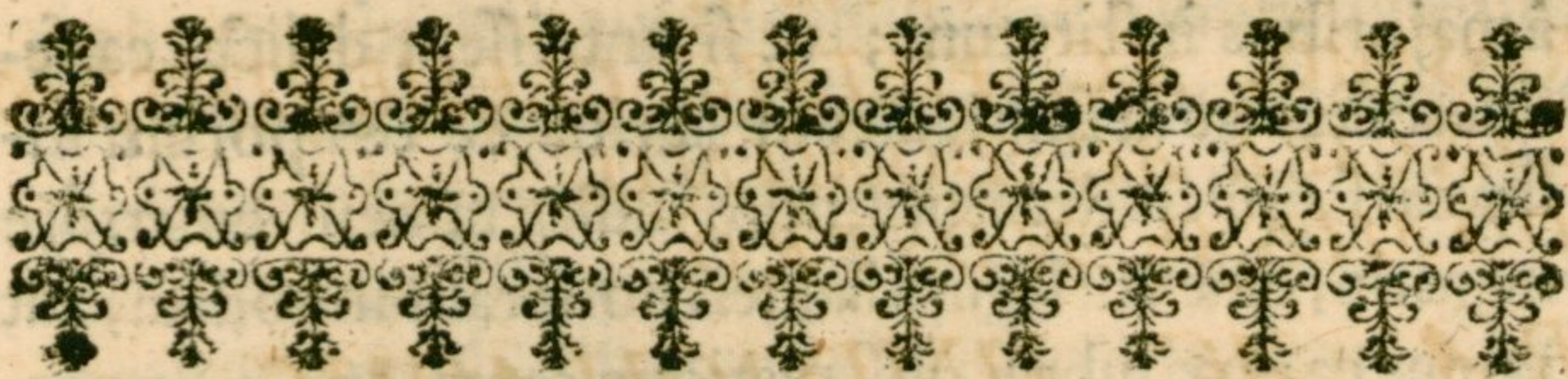
PATRIAE. PATRI.

HEROI. INDULGENTISSIMO.

QUOD. INSIGNI. AC. INEXHAUSTA. LIBERALITATE.
HUMI. REPENTIA. STUDIA. MEA. EREXERIT.
PIO. FELICI. PACIFICO.
MONUMENTUM. HOC.

IN AUGUSTO. THEMIDOS. SACRARIO.
PERENNITATI. NOMINIS. EJUS. PERPETUO.
DEVOTUS.

FRIDERICUS. Rühl. JUN.
P. P.

AD JUV A BONE JESU!

De lenitate Judici in irrogandis
pœnis observanda
DISSERTATIO.

I.

SI ea mortalitatis no-
stræ fuisset conditio un-
quam ac integritas, ut omnes
casus quos aut nostra aut poste-
riora viderint sentientque secu-
la potuisset scire antè, legum
nostrarû in delictis infallibilem
certitudinem, certasque definitiones agnoscere jus
nostrum quilibet judicaret de facili: At ut præscientia
illa omniumque rerum notitia, peculiare cœlestis pro-
videntiæ est, humanæ vero imbecillitati nullo modo
possibile, omnes articulos singillatim aut legibus aut
Sctis comprehendere, certam in criminalibus doctri-
nam optare facilius quam sperare possumus. Nam
posteaquam exui illa æqualitas cœpit, qua Vetustissimi
mortalium nulla ad huc mala libidine sine probro scele-
re, eoque sine pœna & coërcitionibus agebant, neque
præmiis opus erat, cum honesta suo pte ingenio pete-
rent, & ubi nihil contra morem agerent, nihil per-
metum vetabantur; eò processit humani ingenii nequi-
tia & impostorum ars veteratoria, ut nunc omnibus
eorum technis designandis non amplius pœnæ suffici-
ant; Hæ enim licet legibus constitutæ ac jam dudum

A 2

à ma-

l. 2. C. de U. l. E. pr.

*l. non possunt 12. ff. de L. L.
Dn. Carpz. de jur. Foem.
singul. d. 10. th. 1. n. 22.*

*Tac. III. Annal. c. XXVI.
Joan Otto Thabor rac.
crim. ad t. D. & C. de crim.
stell.*

Tac. III. *Annal. c. LXIX*
Idem. *XIV. Ann. c. XLVIII.*
d. l. 2. C. §. 18. de V. l. E.

Nov. *XLIX. pr.*

l. 2. C. §. 18. C. de V. l. E
Nov. *LXXXIX. pr.*

Nov. *LXXIV.*

Nov. *LXXXVIII.*

d. l. 2. §. 18. C. de V. l. E.

Hugo Grot. *de Jur. B. & l.*
c. 20. n. 9.

Tac. *III. Ann. c. XII.*

Carpz *pr. crim. l. 1 t. 3.*
quest. 17. n. 9.

Cedren. *comp. histor.*

l. quid ergo. §. poena gra-
vior ff. de his qui not. in fa.

l. in metallum ff. de poen.

l. non omnes ff. de Re militari

l. hodie 13. D. de poen. §. in-

summa l. de injuriis

Rittershus. *in cons. Altor-*

fin. cons. 32. p. 1.

â majoribus institutum; ut si anteissent delicta, ea se-
querentur ac ut sine judicium sævitia & temporum in-
famia supplicia decernerentur, indices tamen emersere
negotia, quæ aut legum laqueis non erant innotata, aut
sæpius ea quæ subtili observatione cauta erant, emer-
gentium causarum turbavit varietas.

II. Solæ siquidem divinæ res perfectissimæ
humani vero juris conditio semper in infinitum decur-
rit; & nihil est in eo quod perpetuo stare possit; sed
tot tantisque novitatibus Natura utitur undique, ut nec
lex ulla nec SCum prolatum in Rep. Romanorum ad
omnia sufficienter ab initio promulgatum videri, sed
multa indigere correctione, ut ad hanc naturæ varie-
tatem ejusque machinationem sufficiat, à sapientissimo
Juliano jamdudum rectissime dictum sit; adeò ut omnia
quæ constituta sunt, opus habeant gubernativa sapien-
tia, ex legibus superveniente negotiis quæ inspiciens
singula cum cura, vocet in auxilium & convertat in usum
cum dederit occasio, & ad juris scripti regulas ea quæ in
legibus posita sunt vel imitatione vel conjecturis tem-
peraret.

III. Ac cum in delictis facti potissimum inqui-
sitio & poenæ æstimatio multum æquitatis desiderent,
ne objecta crimina, prout accidit sæpius, pro adpro-
batis habeantur; poenarumque constitutio ex qualitate
rei delinquentis & delictorum circumstantiis depen-
deat optimo jure judicantis prudentiæ, hæc commen-
danda erit, qui ante omnia magnâ cum attentione ani-
mi atque deliberatione crimina exploret pensitataque
horum vel atrocitate vel lenitate, tam legibus quam
moribus introductas poenas modo augeat, modo mi-
nuat, ut generaliter omne criminale judicium extraor-
dinarium hodie non absre dici possit, omniaque delicta
extra ordinem fere puniantur.

IV. Nam nec Stoicorum accedimus opinioni,
immane jam pridem multis ludibrium, qua omnium de-
lictorum æqualitatem paritatemque autumant, ac ex sola
volun-

voluntate seu delinquentis affectione crimina dimetien-
tes parvitatem atque magnitudinem delicti non attendunt;
licet enim largiamur facile, propositum mentemque
delinquentis distinguere maleficia, ipsius tamen rei quali-
tas haud raro delicta tum minuit, tum aggravat, idem-
que excessus in uno magis quam in altero est metuen-
dus: nisi fortean unius delicti easdem semper circum-
stantias ac qualitates quis somniaverit; eandemque
noxam sequi caput, nec pari dignum poena tam auto-
rem, quam eum qui ejus exemplo ac autoritate peccavit,
non sine summa iniquitate judicaverit; Quorum alte-
rum non sine absurditate dicendum.

V. Ipsae siquidem divinae leges quanquam gene-
raliter prolatae, tacitam tamen non tantum in se summae
necessitatis habent exceptionem; sed & maximus Legis-
lator poenae a se dictatae pro circumstantiis effecit grati-
am: *Lex est qui sanguinem humanum effuderit, illius
sanguis quoque per hominem fundatur*; servare tamen
vitam voluit qui occidisset sine odio praconcepto, qui
servum suum percussit, ex quo post aliquot dies mors
secuta, impunitatisque dedit spem, refugii facultatem;
unde nec absolum erit Politico Magistratui poenam
mitigandi vel remittendi pro circumstantiis ex pio ar-
bitrio considerandis facultatem tribuere, hic scilicet
Dei vicem in terris gerit judicium Dei exercet, & per-
inde populum ut ipse Deus judicat.

VI. Non tamen ei haec affingenda licentia est,
ut vel temere ac sine causa scriptae derogare legi possit
impune, aut superbiae fastidio tumidus regalem sensum
temnere possit; quin perspicendum judicanti potius
ne quid durius aut remissius, quam causa deposcit sta-
tuatur nec severitatis aut clementiae famam affectare,
sed perpenso judicio prout res deposcit statuendum,
cum poenae persecutio solius legis auctoritati sit reserva-
ta, a qua sine justa causa recedere illicitum.

VII. At quae COMMUTANDARUM POE-
NARUM *justae sint cause* dicendae, ut usquequaque

Cicer. in paradox.

l. 53. ff. de furt.

c. sicut extr. de homicid.

l. 10. & ibi gl. de serv. corrupt.
Carpzov. pr. crim. p. 1.
quest. XXIV. n. 6.

H. Grot. de l. B. & P. l. 1.
c. 4. n. 7. in pr.

Gen. 9. v. 6.

Deut. 19. v. 4. 5. & 6.

Exod. 21. v. 21.

2. paralip 16. v. 6.

l. 12. C. in pr. de LL.

l. 11. ff. de poen.

l. 1. § 4 ff. ad SCrum Turp.

expeditum non est, ita potissimas quæ ad lenitatem & mitigationem protrahere debeant, præfenti traderelibello, annuente Deo constitui. Sed ut Medici à vulnorum humorumque inspectione curandi sumunt exordia ita ex inspectione DELICTI, DELINQUENTIS-QUE QUALITATE causæ investigari inveniri que poterunt. Tria autem delictum præcedere solent;

(1.) *Mentis interna propositio* (2.) *propositionis proditio*, & (3.) *conatus sive tentatio*.

VIII. Certum a. iudicium est non omnes actus vitiosos tales esse, ut ab hominibus puniri possint, cum ex actibus merè internis, jus aut obligationem nasci sit impossibile ac ob id cogitationis pœnam neminem mereri legibus nostris provisum abunde est; neque enim humanitatis est, eas cogitationes, quæ mentem non exeunt, sed in ea solum resident, nec ad externum aliquem actum pervenere, cognoscere, nedum punire: Certè si de occultis non judicat Ecclesia cujus tamen castigationes modicæ tantum paternæque sunt; quanto minus Judici qui flammis ferroque sententias sequitur, impositi, nondumque probati facinoris aliquem condemnare erit integrum, cum nocentem absolvere quam innocentem damnare sit fatius. Hæc igitur cogitata tum demum quando in externos influunt actus non ratione sui sed ratione actuum externorum accipiunt meriti qualitatem, atque quanto ab externo conatu remotior est actus, tanto major iudici observanda est lenitas.

IX. Quare mirari satis non possum, quâ demum dementatâ asperitate Ictorum communis schola, secundum Jus Civile omnem affectum effectu non subsecuto pari pœna puniendum esse statuatur, ac vel per solam voculam; *cogitaverit* in l. 5. *Majest. moti*, crudelitatis acquirentes famam, Juri Justiniano faciant injuriam. Nam si patefacta cogitata non sunt; mortalium iudicio non est locus, sed solius cordium scrutatoris omnipotentis DEI. at si patefacta ea sunt,

&

Grot. de l. B. & P. c. 20.
n. 18.

l. cogitationis 38. ff. de pœn.
s. cogitationis dist. 1. de pœn.

Gœdd. de V. S. ad l. 225.
n. 1.

l. absentem 5. ff. de pœn.

Joan. de Lignano. conf.
20. n. 15. inter. conf. divers.
crim. l. 1.

Carpzov. pr. crim. p. 1.
quest. 2. n. 51.

Clarus in pr. S. fin. quest.
92.

l. 5. C. ad l. jul. Maj.

& vel per ipsam confessionem vel casu aliquo aliorum penetrent tantum notitiam antequam ad actum aliquem pervenere, summa esset injustitia ac duritas intentata ut effecta punire. Legis siquidem allegatae (§) severitas certis inclusa cancellis ad alia quam in summo gradu posita flagitiosa facinora ut majestatis &c. extendi se non patitur sed ea delicta quae re id est, ex maleficio, consistunt s. ipso opere perficiuntur, nec delicta esse nec delictorum, antequam integer eis responderit eventus, nuncupanda esse nomine juris nos docuit ratio.

X. Illustre hujus rei exemplum in fure est. *Qui furtifaciendi causa conclave intravit nondum fur est quamvis furandi causa intravit, vel quod furtum sine effectu id est, contrectatione fieri non potest nec furtum animo admittatur. Idem in L. Aquilia, occurrit. Si vulneratus servus non mortifere, negligentia autem vel imperitia Medici perierit de vulnerato actio erit non de occiso, & vulnerans non de occiso sed de vulnere tantum tenebitur. Certe si hoc in actione L. Aquiliae multò magis in actione eriminali obtinebit & quoad poenam homini infligendam, ubi majus versatur praesudicium vulnerantis, & ubi non nisi in manifesto & claro delicto pervenire potest, quin & ampliare favorabilia, restringere verò odiosa, duobus notae nos movent regulae.*

XI. Sed cum *Mantica* fortean dixeris nihil tam odiosum esse adeo, quod ex altera parte praese non ferat favorem, poenasque potissimum esse favorabiles, quod noxium excidatur; praescindaturque causa profiliendi temere ad maleficia, dum *dolore quodam subsequente saporem dulcedinis amittunt vitia, ut poena formido & hos deterreat, quos Virtutis amor in officio continere non poterat.*

XII. Et fateor sane esse huic argumento pondus fronte prima; verum si animum advertas mole sua ruit; Illud enim in dubio attendendum quod principaliter

l. 5.

l. 4. ff. de O. & A.

l. 21. §. 7. ff. de furt.

l. 3. §. 18. D. de Acquir. vel. A. P.

l. qui occidit 30. §. fin. ad L. Aquil.

Gandin. in tr. de homic. n. 24 in pr. & v. si appareat.

Bonif. de Vital. in t. de insult. & perc. n. 31.

Prosp. Farin. p. 5. oper. crim. quest. 127. n. 6.

l. 17. l. 86. l. 168. l. 183. D. de R. l. & pas.

Mantica de conj. ult. vol. l. 7. t. 1. qua ibi delegat.

l. operis 14. C. de poen.

Grot. de I. B. & P. l. 2. c. 20. n. 6.

Achilles Petrochea intr.
de resol. contr. & intr. de-
div. & indiv.

Sueton. in Vesp. c. 11.

H. Zoësius ad lib. XVI. ff. t.
ad SCtm Velleian.

l. 1. & 2. § 1. ff. h. t. & l. 40.
eod.

Dio Cass. l. LVI.

Cassiodor. l. 2. var. c.
XXXVI.

Andr. Tiraq. de poen. leg.
temp. c. XXVIII.

Carpz. pr. crim. p. 1. quest.
XXVII. n. 35. & seq.

Excell. Dn. D. Schröter.

P. in hac Salana P. Parr.
meus obs. diss. de poen. th. 25.

H. Zoësius ad ff. tit. de
quest. n. 11.

Wesembec. in tō ff. ad L.

Jul. de adult. n. 5. & L.

Pomp. de parric. n. 7.

paliter ac primariò semper agitur: Sic Macedonianum
SCtum quod temporibus Vespasiani factum creditur,
Macedonis nobilis foeneratoris mores produxere,
atq; quia ad hos cohibendos latum odiosum omnino
dicendum est. Velleianum v. s. de intercessionibus
SCtum, quod Cons. Syllano & Velleo factum (quo
Imperat. non constat, quod in Fastis hi Consules non
inveniantur, sed alter tantum, ut verisimile sit, alterum
fuisse substitutum) cum fragilitati sexus provideat,
atq; ad succurrendam infirmitatem sit latum, favorabile
non immerito nuncupatur.

XII. Nunc non dicam, quod qui poenitentia
ducti seiplos offerebant anteriori ævo, cum impuni-
tate præmii accepisse quantitatem, ut de *Corocotta* qui
Augusto semetipsum exhibuit, & præmium suâ gra-
tiâ aliis propositum ipse accepit. Quin & à *Theodoro*
rege, Edicto publicè proposito, indicibus etiam son-
tibus & præmium & poenæ remissio promissa est. Un-
de & hodie à poenâ ordinariâ liberari poenitentia du-
ctos communis Dd. est consensus, sententia Jcti Pauli
innisi, qui ait. Qui fallam monetam percusserunt mo-
do id totum efformare noluerunt suffragio justæ poeni-
tentia absolvantur. Qua de re & diffidatores quan-
do poenitentia ducti literas diffidatorias vel signa in-
flammatoria revocant, antequam damni quid ab iis
fuerit factum de hodiernâ consuetudine minus puniri
certo est certius. Nam & voluntaria, causa mutan-
dæ ac leniendæ poenæ in sagis est, quas facit
prius strangulatas cremari, quæ aliàs vivæ forent cre-
mandæ. Modo tamen ea poenitentia sponte, nec Iero-
nimis, nec ubi post consummationem res in pristinum
statum deduci amplius non potest, interveniat.

XIV. Eadem de Jure Saxonico imminuta non
est lenitas, juxta quod nullum delictum, nisi eventu
subsecuto capitaliter punitur: Sic in veneficio etiam
ab ipsis conjugibus attentato, cæde non secuta, ulti-
mum cessare supplicium & ad summum fustigationem
tantum

tantum cum relegatione perpetuâ infligendam esse Dd. Nicol. Reufner. dec. 21.
stat sententia: Quin in actu non consummato, dum ob n. 24.
pœnitentiam solam, licet postmodum necessario effe- Pingi 2. in quæst. Sax. 14.
ctus subsequutus fuerit ex actu præcedente, leniorem. n. 5.
tamen sententiam parricidæ matri dictasse Scabinos Li-
psenses, testis est Dn. Carpzovius: Ita scilicet vindican-
da sunt scelera, ne judicandi relaxetur audacia, nec pœ-
nitendi subtrahatur medicina.

XV. Quam ob rem nec Diomedæa quâdam
necessitate ad illud, Ure seca procedendum, etiam in con-
summatis delictis semper, nec perpetrata omnia facino-
ra vindicandâ, sed ut in cœptis eventus attendendus, ita
in consummatis, intentio animusque agentis spectandus
venit. Facta etenim vel sunt damnosa per se, vel causam
præbent damni. Quæ damnosa per se sunt facta, ut cædes,
rapina, furtum & similia; si & intentione murita, nec e-
ventu vacua fuerint, ab inquietudine infana ad fanitatis
otium legum coërcitione revocanda sunt, nec leviori-
bus remediis, vitiis flagrans animus extinguendus est,
quam quibus libidinibus exardescit. Nam ubi certa pœ-
na à lege vel consuetudine statuta est, eam nec mutare
nec minuere iudex poterit. Absurdissimū sane esset, tan-
tam credere potestatem in iudice inferiori, ut & supe-
rioris tot vigiliis, laboribusque excogitatum & inventam
legem abrogare possit. Sic homicidas ultore ferro L.
Cornelia persequitur; sic Pompeja de parricidiis sanctio
asperrimum crimen novâ pœnâ coërcet, & neq; gladio,
neq; ulli alii solenni pœnæ homicidâ subjicit, sed in sutum
culeo cum gallo gallinaceo & viperâ & simiâ, & inter eas
ferales angustias comprehensum, vel in vicinum mare,
vel in annem proximum, projici jubet, ut omnium ele-
mentorum usu vivus carere incipiat; & ei cœlū supersti-
ti & terra vivo auferatur: Inhærendum ergo huic dispo-
sitioni, nec mitior statuenda est pœna, cum nulla id juris
præcipiat sanctio, nisi ipse idem pati velit quod aliis dis-
simulando concessit. prout sterilis exempli prior ætas
non fuit. Carolus I. suspendi iudicem jussit qui amputa-

B tione

pr. crim. p. 1. quæst. 18.
c. circumcelliones 23. quæst. 5.

H. Grot. de I. B. & P. c. 20

Tac. III. A. l. IV.

l. 1. §. 1. ad S. C. Turpil.

l. 51. quando 35. C. de inoff. test.

§. 5. & 6. l. de publ. jud.

l. dissentientis C. de rep.
l. nulli in fine C. ne sanct.
baptism.

Tiraq. in prafat. de poen. leg.
temper. n. 9.

Annib. Scot. l. 12. comm. in
Tic. p. 482. & seq.

Lycurg. adversus Leocrat.
l. servus. 8. §. 2. C. de vi

Diff. Zoef. comm. in ff. ad
L. corn. de sic. n. 25.

Menoch. de arb. jud. quest.
l. 2. cent. 4. c. 324. n. 12.
d. n. 13.

l. 38 §. 5. ff. de poen.
Magnif. Dn. D. Ungeb.
Ordin. ac. Decanus Me-
canas. & hospes venerand.
in Exerc. Justin. 16. q. 12.
can. Moyses XXXII. quest.
2. c. sicut. extr. h. t.

Navarrus in Manual. c. 27.
n. 2.

tione manus homicidam puniverat. & recte. Nam qui cum potest flagitiosos non coërcet reus quodammodo flagitiorum tenetur, ac in se derivat delicta illa quæ jure non ultus fuit, unde infamia notatur iudex qui probatum crimen omisit, aut molliorem poenam protulit, quod publico bono respondeat minus, aut delicta impunita dimittere, aut mitius quam merentur, punire.

XVI. Quæ vero causam damni præbent, habent causam tum ordinatam ad damnum, atque in his lenitari non denegandus est locus. Qui Titium occidere, voluit, Cajum dedit neci, Hic quanquam dolo agebat causaque ad damnum ordinata instructus ad occidendum Titium, at dum postea Sempronium occidit, in sola culpa versatus, nec in dolo fuit, quæ poenam quidem non tamen corporalem iudici reo jubet pronuntiare. *dictus Zoefus* sibi ipsi contrarius in simili idem statuit. Sic qui abortivum aut amatorium dedit poculum illicitam peragit rem & licet mali exempli res est, non tamen ultimum supplicium dictandum, sed quia nec spem hominis impedire licet, humiliores in metallum, honestiores in insulam Civile nostrum jus jubet relegare: Et quid certe iniquius esset, ei poenam homicidii dictare qui homicidium non commisit: Neq; enim foetus in ventre, hominis nuncupandus est nomine antequam embryo animatus fuit, quia antequam informatus est, anima rationali non potest dici homo, atque ita nec commissum homicidium, quod est peremptio corporis humani animati: quare propinans mulieri ne concipiat, non potest dici teneri hoc crimine, quia licet peccet, impediendo conceptionem, & spem hominis, non potest tamen dici occidere, id quod necdum est: quamvis nec hoc impune ferre debeat.

XVII. Certior tamen poenæ speranda est mitigatio in his delictis quæ præter intentionem accidunt, licet rei non licitæ quis dederit operam. Exemplum est in infantis expositore. Parens, non occidendi animo, sed vel conciliandæ misericordiæ causa, ad effugiendum, forni-

fornicationis vituperium, infantem exposuit, quem serò nimis repertum consumsit aut inedia aut oppressit frigus. Sane iniquus esset Judex qui Legis Corneliae de sicariis, iniquior, qui Legis Pompeiae de parricidiis capitalem diceret poenam; Scilicet quia hic eventus non cito non immediate nec necessario secutus est, quare nec de omni causa teneri reum expeditum est, sicut ab omni reatu culpæ immunis quidem non est, utpote quamvis mortem infantis non intenderit, atamen quia vetitam legibus infantis expositionem non omisit, fustigatione plectendus.

XVIII. Tanto majorem ergo clementiam sibi persuadere potest, qui licitum peragit opus, quamvis ob non adhibitam diligentiam aberravit. Hinc non pertinet ad coërcitionem sæpius dictæ Legis Corneliae de sicariis, si quis alto se præcipitaverit, & super alium venerit, eumque occiderit, aut si putator, ex arbore cum ramum deieceret, non proclamaverit & prætereuntem necaverit. Extra culpam enim ut talis non est, ita extra dolum tamen; unde culposum homicidum quod levio- advertendam supplicio. Prout ipsa Carolina criminaria constitutio miseratione & hunc dignum judicat, qui convenienti minus loco permissam legibus rem peragens, peccat. Sic in defensione exemplum illustre est; Ratio siquidem doctis, necessitas barbaris & mos gentibus & feris ipsa natura præscripsit, ut omnem semper vim, quacunque ope possent à corpore, à capite, à vita propulsare studeant; at si ea fieri poterit minori cum læsione aggressoris, nam si suffecerit vulnerare aut mutilare, occisio erit immoderata propter gravem culpam in repulsione commissam. Hic meretur quidem poenam pro modo excessus æstimationem, non tamen ordinariam propter justam commotionem, sed ignoscendum ei qui ulcisci voluit se provocatus.

XIX. Non miscebimus igitur cælum cum terra, si ab omni poena liberum pronunciemus; qui nequæ culpa

Ægid. Boss. de hom. n. 75.

Carpz. pr. crim. p. 1. quæst. 10. n. 14. inf.

l. 7. ff. ad L. Corn. de sic.

Nobiliss. Dn. Præses parens magis quam Patron. colendus diss. de damnis th. 65. H. Zoësius ad ff. L. ad Corn. de sic. n. 25.

Cicer. pro Milon.

Gudelin. de Jure Nov. l. IV. cap. 1. p. 151.

Covarru ad tem. § furiosus p. 3. §. un. n. 3.

Binsfeld. ad cap. 1. quæst. 5. concl. 11. extr. de in jur.

Berlich. p. 4. concl. XVIII. n. 1.

l. qui cum major. 14. §. 6. D. de bon. damnat.

Laudatus Nob. Præses in
diff. de damnis

l. 1. §. 12. ff. de vi & vi arm.

Wesemb. in *l. ff. ad tit. ne
quis. cum. n. 1.*

§. 11. l. de O. Q. E. D. N.

Ovid. l. 12. Metam.

l. 1. §. 3. ff. de ser. corrupt.
Magn. Dn. Frantz. in erud.
comment. ad *l. t. mandat.*
n. 57. & seqq.

§. 11. l. de furt.

Trentler. vol. 2. disp. XXX.
th. 3. l. D.

Land R. l. 2. art. 13. Sachs. 1.
diff. 33.

culpa neque dolo, sed propter extrinsecum principium
contingens, h. e. ex casu fortuito, dedit damnum: Is
etenim causa quidem physica, moralis tamen non est,
unde quod obtigit damnum ad casum fortuitum est
referendum.

XX. Porro licet nec quicquam referri sit visum,
an sua an aliena quis aliquem dejiciat manu; cum &
is dejecisse pariter videatur, qui mandavit vel jussit
dejici; fecisseque non tantum dolo is, qui suis manibus
vel per suos retinuit, sed qui alios quoque rogavit aut
consilium dedit, ut eum detinerent ne iudicio quis se
sisteret; Hinc actione furti & hi tenentur, quorum
ope & consilio furtum factum est; veluti qui panno
rubro armentum fugavit, ut alius boves abigeret.

Haud secus exarsit quam circo Taurus aperto
Cum sua terribili petit irritamina cornu.

Phœniceas vestes

Non tamen contra *consultores* extendenda poena
semper venit ordinaria. *Consiliorum* enim *alia nuda*
sunt, quæ suasionis hortationisque non excedunt limi-
tes, libero accipientis arbitrio sive omissione sive com-
missionem relinquunt, alia vero *non-nuda* sunt, quæ vim
aliquam impulsivam vel persuasivam habent, quæ
reluctantem ad aliquid faciendum inducunt. Prioris
generis consiliis parem poenam ipsis factis dictare
pro candore esset crudele nimis. E. g. Si egestatem
professo, petentique pecuniam, jubeat quis furto aut
scortationibus comparare, *Gehe hin und stihl was!*
fane consultorem nec furti teneri, nec ob consilium
secuto eventu puniendum esse, juris est indubitati;
cum vel joculari potius, vel ab hac petitione liberari velle
videatur, liberumque fuit explorare apud se, an tale
consilium ipsi expediat. Qua propter nisi consilio opera
adjunxerit talis, ac in ipso furandi actu adfuerit, non
tenetur, quod usum non immerito hodie probatur, Jure
Saxonico in hoc conveniente.

XXI. *Posterioris generis consilia*, ut à notissimis
consiliis

consilii terminis aberrant longius, magisque vel imperium aut mandatum redolent, ita non delinquenti, sed imperanti Domino vel patri damnum quod datum est, venit imputandum. Eis v. culpa nulla cui parere fuit necesse, nam ea necessitas obtemperandi facit cessare præsumptionem doli, & malam fidem; adeo ut consulens talis vere sit causa moralis influens in talem effectum, obtemperans v. venia sit dignus potius quam poena. Hinc filius familias qui in uxorem duxit eam quæ virum nondum eluxit, jussu patris legibus statutam infamiae notam aufugit. Neque hæc lenitas in minoribus tantum delictis habet locum, sed & in gravioribus pariter, qui jussu ac imperio peccavere non quidem in totum, in tantum tamen excusantur, ut ordinaria dictanda poena haud sit; prout ex multis autoribus adjecta præjudiciorum serie, deducit Dn. Carpozovius. quam huc transcribere propositi mei non patitur ratio.

XXII. Eiusdem generis consultrix malique instigatrix haud raro est, necessitas; quæ nec honestatis curat limites, sed aut peccatum aut mortem imperat, atque insita mortalibus vivendi cupidine ad audendum negatum facinus impellit.

Dura quidem mors est miseris mortalibus omnis. At periisse fame res una miserrima longe est. Quare nec hic decernenda statim horrenda furi supplicia, qui necessitati parere habuit necesse, sed providendum potius, ut aliquis esset proventus vitæ, ne sit cuiquam tam dira furandi primum, de hinc pereundi misere necessitas; Quærendusque est sententiæ locus, per quam nec huic delictum sit impune, nec iudicem severitatis aut clementiæ poeniteat. Nam qui ad jus summum exigit omnia injustus quodammodo, nec tam studere communi bono, quam suo unius obsequi animo, fruiq; poenis existimatur: Quare nec hic summo semper utatur Jure, sed laxet habenas, & vel dissimulet, vel ignoscat, non ut aduletur moribus

B 3

c. quod quis mandato de R. l. in 6to l. qui cum major. §. 51. pates ff. de bon. lib.

l. liberorum §. 4. de his qui not. inf. l. qui jussu 12. eod.

Prosper. Farin. p. 5. crim. quest.

pr. crim. p. 1. quest. 18. n. 45. & seq.

Salycet. in l. non minus n. 9. inf.

P. h. G. art. 166. c. 3. extr. de furt. c. 26. de consecr. dist. 5. c. fraternitas 22. quest. 2. Thom. Mor. in Utop. l. 2. q. 57.

Clarissimus Buchn. in orat. de pr. Galba

Valer. Max. l. VII. c. 6
Henn. Arn. de Jur. Maj. l.
ll. c. l. n. 12.

Vid. sb. VIII.

a. ratihabitionem extr. de.
R. l. in 6to.

l. 12. §. 1. ff. Ratam rem
haberi

bus malis foveatque vitia sed ut rationem necessitatis habeat, profitque publice, cujus amarissimæ leges auditu gravia perpeti nos cogunt, nec ab ipsis Diis superantur.

XXIII. Non absimilis mandato *consensus* est; qui si in ipso actu qui fit ejus nomine & occasione intercedit reatu delicti vacare non videtur, cum hic non tam consensus quam moralis quædam cooperatio sit dicenda: non prohibendo aut impediendo, sed tacite mandando. Unde si contradicendo, ostenderit actum talem sibi displicere, immunis erit à fori exterioris pœna omnino: Is v. consensus in delictum non commissum, nomine consentientis, si citra omnem cooperationem existat, extra omnem quoque pœnam externam sit, necesse est. Talis etenim dum præter mentale peccatum nec quicquam ponit, foro exteriori subesse nequaquam potest, etiamsi idem vel expressus sit verbis vel declaratus exterius, modo non concurrat, quia exteriores actus non influentes in facinus non possunt esse obnoxii pœnæ, ad quam requiritur concursus.

XXIV. Eadem de causa nec *ratihabitione* facinoris commissi paritatem pœnæ causabit; quanquam ratum habens à mandante non parum distet, ac æquiparari soleant ad invicem: quia concurrere debuit consensus, non subsequi. Ea autem est ratihabitionis propria ac perpetua natura, ut factum nunquam præcedat, sed semper subsequatur, tunc enim rem haberi ratam quis dicitur, cum comprobat agnoscitque quod actum est; quare cum non augeat nec animum, nec actum exteriorem à voluntate procedentem delinquentis, qui jam adeo perfectus erat, ut ei nec quicquam superaddi possit, immunis à pœna erit.

XV. Pariter rigorosum nimis esset, eos suspensio subjugare qui *furtum recipiunt*, atque de furto sublati rebus tantum *participant*, easque consumunt, etsi enim hos furti crimen approbare atq; ratificare nemo
cat

cat inficias, attamen cum auxilium prorsus nullum
præstiterint; ne scilicet æqualis sit pœna delictum
adjuvantium & cooperantium, cum hi non tam gra-
viter peccent atque illi qui opem & auxilium præbent,
ut levius coërceantur summa suadet æquitas

XXVI. Ad DELINQUENTEM faciendus est
nunc aditus, in quo tanto pauciores mitigationis pœ-
næ observabimus causas, quanto plures *ratione inten-
tionis, proditionis ac conatus tum preparatorii tum in-
actum deducti* delineavimus in præcedentibus. Et sane
ut multitudo seu pluralitas errantium ipsis quidem er-
roribus non parit veniam. Nam si de dolo appareat
arguaturque propositum, etsi unum tantum vulnus sit
proditum, omnes de homicidio tenentur; quia omnes
concurrerunt; attamen ubi delicta sunt talia, ut morte
digna videri possint, misericordiæ erit ob multitudi-
nem decedere de summo jure, præ primis cum non
sit possibile ut omnes in genere & singuli in specie
aliquem occiderint, unde damnare omnes esset ini-
quissimum.

Tot simul infesto, juvenes occumbere letho
Sæpe fames, pelagique furor, subitæque ruinæ,
Aut cœli terræque lues, aut bellica clades
Nunquam pœna fuit.

In singulos Imperatoris severitas distinguitur ac
necessaria est venia, ubi totus deseruit exercitus.

XXVII. Non minus igitur prudenter quam
clementissime majores nostri statuerunt, ut si à multis
flagitium rei militaris admissum sit *sortitione* animadver-
teretur, in quosdam. Sic qui reliquerant ordines, cen-
turios Duplicariosque virgis cæsos, Cæteram mul-
titudinem, sorte decimum quemque legit *Appius
Clandius*: Quam sortitionis lenitatem nec nostris aboli-
tam temporibus, sed superiori bello Germanico ob-
servatam esse, memoria suggerit. Sic ante duodecen-
nium fere cum ad Lati-campium tres Cæsareanæ legio-
nes deseruissent aciem, Pragæ Duces capite multari
milites

*Hippol. de Mars. in l. 1. c.
de rapt. virg. n. 256.*

*Covarruv. ad d. Clem. §
furios. p. 2. §. 2. n. 3.*

Const. Elect. p. 4. c. 7.

M. Ann. Lucan.

Sen. l. 11. de Ira

Liv. Dec. 1. l. 2.

Tac. XIV. Ann. c.

Thomas Wendwordt
Comes de Straffort in
orat. valed. vid. memor.
Angl. Anno 1649. edit.
p. 9.

Valer. Max. l. 8. c. 1.

Tacitus III. Ann. c. XVIII.

l. 2. C. ut nemo privatus
l. Pedius 4. §. 1. ff. de incond.
ruin.
l. 10. l. 28. ff. de poen. §. 5.
l. 19. C. de dign.
l. 1. corn. de sic. §. 7. l. de
publ. jud.

militēs verò decumari Invictissimus Imperator *Ferdinandus III.* jussit, ut videlicet metus ad omnes, poena ad paucos perveniret; nec delictum sit impune, licet & strenui fortiantur. Habet enim aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra singulos utilitate publica rependitur.

XXVIII. Cæterum nec cum *unius delinquentis* persona ita comparatum semper est, ut æqualis omnibus infligenda sit poenæ atrocitas; sed ejus *qui deliquit* notandæ sunt *qualitates, quæ ex dignitate* proveniunt. Quanquam enim nobilitas benefactaque majorum in Rempubl. non prodesse debeant excusationes, prout Romæ Athenarumque non desunt exempla, quibus avita parentumque gloria, justo potius supplicio quam poenæ levamento fuit: *Non secus enim ac in purissimo subtilissimoque linceo ac Syndone citius conspiciuntur macula, quæ in villosiori obteguntur panno. vel etiam atque in pretiosissimo adamante labecula aliqua deprehenditur facilius, illiusque dignitatem magis imminuit, quam si in abjecto aliquo inveniretur lapide, haud aliter & in candidissimis pectoribus, & quos supra communem sortem evexit nobilitas, exigua etiam peccatula atq; errores longè cernuntur facilius, taxantur gravissime.* Sæpius tamè ignoscendi ratio petitur ex his locis, si plura officia quam maleficia videbuntur constare, aut si qua Virtus in eo est, qui supplicat; Sic *Æmilio Scauro* cujus salus obruebatur criminibus, vetustissima nobilitas & recens patrum memoria absolutionem peperit. *Tiberius Cæsar Pisonem*, simul nobilitatem domus ipsius quoque meriti allegans, crimine civilis belli purgavit, ita multis honoratissimæ imagines præcis temporibus peperere veniam.

XXIX. Nondum secessum fecere ab hac lenitate Civilia nostra Jura, ut nec ipsa consuetudo hodierna. Sed quoties delicti qualitas ex nobilitate & dignitate incrementa sumit, poenæ temperamentum suadent, ut *aliter in iisdem facinoribus servi, aliter liberi, aliter nobiles, aliter ignobiles puniantur.* Sic severam non modo inda-

indagationem quærendi per tormenta summovent, sed nulli vel militia aut dignitatis aut generis defensione uso, inconsulto aut nescio principe fudicularum in crementa inferri patiuntur; Sic servile supplicii genus furcam nobili aut decurioni non indicunt, sed discrimina pœnarum statuunt; adeo ut nec in squalidissimis vinculis ac carcere propter delicta sed in palatio aut civitate detineantur. Tantus siquidem honor tantaq; in pœnis nobili datur prærogativa ut jamdudum & in Gallia ne jura de non torquendis nobilibus imposte-
rum Advocati allegarent, edicto sit vetitum,

XXX. Neque tamen hoc privilegium tantum iis est datum, quos generis splendor avitæque gloria (quam non nisi in gente unica *Ottomannica* observant Turcæ) dedit claritatem, sed iis quoque quos tam tagata quam sagata militia effecit clarissimos. Nam & hi nobilibus per omnia æquiparantur appellantur nobilissimi, æquumque ut & his qui consiliis & laboribus pro toto terrarum orbe die ac nocte laborare, ut dignam & in pœnis sua prærogativa habeant fortunam, habeatque hoc triste privilegium mortalitas ut liceat aliquando peccare.

XXXI. Quæ de re cum proprium sit quasi perpetuumque generosæ animæ ut stet in præcipiti ruatque ad malum sæpius, nec connivendum malitiæ ac libidini nobilium, qui disciplina ac imperio, continendi; nec & seculi moribus deneganda omnia sunt, unde pœnæ magnitudo non tantum nude in se spectanda sed cum respectu ad patientem. Nam multa eadem pauperem onerabit graviter, quæ tamen diviti non oneri sed levissima erit, & vili, ignominia leve erit malum, quod honorato grave ac vel ipsa morte gravius. quo genere diversitatis sæpe utitur Lex Romana, solo personarum & qualitatum ad factum non pertinentium habito respectu.

XXXII. Sic qui armis sanguine suo rutilantibus
C Rempubl.

l. 9. §. ista pœna ff. de pœn.

arg. l. 1. de carc. reor. Bon. de Curt. tr. nob. p. 5. n. 12.

Rebuff. in Auth C. ne fil. pro patre.

Busbequius epist. leg.

Turc. l. p. 25.

c. 28. in f. de præbend.

l. 4. C. de præscripte.

Euphorm. p. 9.

H. Grot. de l. B. & Pl. 2

c. 20. n. 33.

l. 1. ff. de test. mit.

*l. 7. C. de mal. & mathem.
l. 3. §. 10. de remil.*

c. indignantur. 32. quest. 6.

*Damhouder l. 3. pr. crim.
c. 89. n. 111.
l. adulterium §. stuprum §.
fratres ad L. Jul. de adult.*

l. 5. C. ad L. Jul. Maj.

*l. 101. de V. S.
l. 6. §. 1. ff. ad L. Jul. de
adult.*

Rempubl. defendunt, *militēs* antequam adversus eos instituitur tortura, ut degradentur & exuatur eis dignitas necesse est, iis nec laqueus dictandus, si honestiores sunt. Quin & optima rerum magistra *Experientia* nos docuit haecenus istis honestius mortis genus infligi solere, ut palo cuidam affixi ob enormia etiam delicta, duobus vel tribus ex numero comilitum electis, sclopetorum ictu extinguantur atque ab infami isto supplicio liberentur, quod sane apud alios delinquentes haut observari nemo non videt.

XXXIII. Non minor ex *imbecillitate* capienda est *moderatio*. Ea, siquidem aut *natura*, aut ex *superveniente ac accidente malo*, contingit. Quarum prior in *fœminis* spectanda vel maximè est; Non enim eundem animi vigorem utrique sexui *Diva* parens natura dedit, sed majorem viris indidit, quos virtute vincere ac exemplo regere fœminas, convenit; Illas econtra infirmas pariter ac præcipites fecit, ut adversus propria commoda laboret harum consilium, superenturque citius quam viri, nec ob fragilitatem resistere possint naturæ flammis.

XXXIV. Hac mente Imperatores in gravissimo Majestatis crimine, lenitatem amplexi, & ad filias *Falcidiam* seu legitimam ex bonis maternis sive testata, sive intestata ea decesserit, pervenire voluerunt, ut habeant mediocrem potius alimoniam, quam integrum emolumentum cum ob debilitatem sexus; eas minus avaras confidant. Sic adulterare dicitur, Vir solutus, cum alterius uxore concumbens, nequaquam vero fœmina soluta, aut Virgo, ut maxime virorum uxorum amore & desiderio capta, sui fecerit copiam, satque maculæ, tum famæ, tum conscientiaæ suæ, ex stupro attraxerit; Unde & in foro communi, maritus ad solutam prolapsus fustigatione, & relegatione perpetua, hodie coërectur, ob reatum adul-

adulterii, in quem à parte mariti concubitus hic incidit; Afflictivam verò corporis pœnam, mulieri in hoc congressu, tantum stuprum vel fornicationem passæ, dictare juris non permittit ratio, sed vel arbitraria carceris vel temporalis relegationis pœna est coërcenda.

P. Heig. p. 2. quest. 29. n. 5.

Landrecht l. 3. art. 46.

XXXV. Eadem justa proportionis ratio Saxonie Electorem movit, cum, crescente indies hoc malo, in persona mariti agentis, pœnam adulterij multum exasperaret, ac loco pœnæ à Jure Civili definitæ, mortis supplicium statueret, ut foeminae patientis aggravaret quoque arbitrariam, ac fustigationem cum relegatione perpetua definiret.

Const. Elect. 19. p. 4.

XXXVI. Ne hæc ad solutas tantum sed etiã ad nuptas producenda est clementia. Nimirum licet & hæ, conjugalem maritis datã fidẽ frangant, ac vere adulteriũ cõmittant, ad mortis tamen supplicium non properandum statim, sed, notabili temperatura convictas virgis cæsas, tonsasque in monasterium detrudi, aut ubi in terris reformatarum Ecclesiarum Monasteriorum evanuit usus, fustigatione facta in perpetuum relegari, fas est; non alia de causa quam propter sexus foeminei imbecillitatem & fragilitatem, ex quã mulieres facilius quam viri libidine vincuntur, & in adukterium se præcipitant.

Ordin. Crim. art. 120.

Nov. CXXXIV. c. 10.

Auth. sed hodie C. ad L.

Jul. de ad.

Math. Stephan. ad Ord.

Crim. art. 120. n. 3.

XXXVII. Est tamen tanti mihi, non indulgere foemineæ nequitie, communi mortalitatis malo, quæ & audendum omnia, virile robur sumit, & si licentia adsit, sæva, ambitiosa, potestatisque avida furit.

Tac. III. Ann. c. XXXIII.

Sen. in Hippol. 105.

Val Max. l. 6. c. III.

nec quicquam in ausum finit. Adeo ut severitatem potius utile legum munimentum commendem judici, quo & viventibus utilis incutitur metus, & illis quæ morte puniuntur, non ipsa mors noceat, sed peccatum quod augeri posset, diminuatur, ut in pœnis tantum definiendis vel quando

c. ea vindicta 23. quest. 4. in m.

Carpz. de Jur. Fœm. sing. dis. 10. th. n. 25 & seq.

ejus arbitrio supplicii determinatio est commissa, lenitatem; in iis verò quæ expresse à lege definita sunt, severitatem observare suadeam.

art. 159.

Schneidewin ad §. ult. 7.
de O. Q. E. D. N.

Senec. de ira c. 11.

l. 1 de fals. men.

l. more 8. ff. de A. vel O. H.

Brake de aut. prior. c. 17.

p. 57.

§. 9. 7. de inutil. stip.

Clar. pr. crim. §. fin. quest.
60. n. 3.

Gloss. in §. pupillus de
inutil. stip.

XXXVII. Non min⁹ juste itaq; ante trienniū, & quod excurrit, reiterati furti reæ scemina impudentissimæ laquei dictata est poena in patria mea. Nam quanquam dicta sæpius *criminalis constitutio Carolina* suffocationem sceminis, viris tantum laqueum indicat, pensitandum tamen, non quid olim scriptum, sed quid hodie observatum. Quocumque enim locorum nos vertamus parili supplicio, tam sceminas quam mares, ob furtum perpetratum puniri ac suspendi videmus.

XXXIIX. Facile hinc adducor, ut credā *temporariæ imbecillitatis* quæ ex *atate* provenit majorē habendā rationem. Num quis irascitur pueris, quorum *atate* nondum norit discrimina? à qua & irati hostes abstinent. Talis scilicet *atate* quicquid videt ignorat, neque doli, neque consilii capax est; ac ob id multum *in pueris* relinqui solet, quod in aliis provecioris *atatis* severius animadvertendum, cum hi casu potius delinquere videntur! Sunt autem ii non unius generis, alii namque *infantes* adhuc sunt, alij aut *infantia proximi*, aut *pubertati*. De *infantibus infantiaque proximis* cum horum *atate* diminuat sensum ita & culpam & poenam communiter. Sic *pubertate proximi*, licet doli capaces sunt, & ex delictis obligantur conveniri que possunt, ac fictione quadam juris pro *puberibus* habentur, parcendum tamen in quibus adhuc *spei melioris* reperiuntur minæ. Adeo ut hæc theoricæ *infigenda* judici sit, *impuberes* capitali supplicio non esse afficiendos.

XXXIX. *Impubertatē* vero illā non ex annorū *metiar* numero, ut masculos, secundum communem *Doctorum* opinionem à decimo anno cum dimidio ad decimum quartum usque, *sceminas* à nono cum dimidio usque

usque ad 12. annum pubescere statuam, neque cum *Ravardo* quoque aut *Fabro*, pubertate proximos dicam masculos, qui decimum tertium ingressi, aut quæ undecimum complevit fœmina annos, quin potius differentiam istam annorum quoad pubertatem inter utrumque sexum per *Nemesin Carolinam* sublatam esse in pœnalib⁹ certo certi⁹ affirmans, ita ut nec puellæ ante decimum quartum annum ceu pubertati masculorum à jure communi definitum tempus, impubertatis privilegium amittant, judicis arbitrio, cum contingat alios alius maturius judicio pollere, & doli capaces esse, ut res ista non una regula sit determinanda, pubertatem definiendam relinquimus.

XL. Ea igitur absentia doli ac cessatio, tantum efficit ut nec post pubertatem debeat sequi pœna, quia hæc superveniens non potest sola dolum ponere & ex non delicto, delictum facere. Quo facit quod in delictis inspiciendum sit tempus delicti, nō etiā punitionis, ut quod ipso tempore tale non fuit, postea fieri nequeat, quia ejus causa deesse videtur.

XLI. Eadem & ætatis miseratio ad mediocrem pœnam producit judicem in minoribus delictum committentibus. Vicina siquidem lapsibus semper adolescentia quia variarum ætus cupiditatum fervore calentis inflammatur ætatis

Juvenilis calor impetu primum furit

Languescit idem facile, nec durat diu,

In venere turpi, ceu levis flamma vapor.

Et in his sane nihil magis ad emendationem faciet quam pœnitendi dare spatium, quod in *Trajano Plinius* in *Agricola Tacitus* annotavere, Nam velut Medici quoque sæpe proficiunt magis quum leniter tractant morbos, & indulgent ægrotis nonnulla, velutque connivent, quam cum cauteriis agunt rem, aut illa

Ravard. ad l. 111. de R.
Petr. Fab. ad l. in negotiis
5. de eod.

Ordin. crimo. art. 164.

Glos. in l. sciant. C. de
leg. har.
Zæsius tit. de pœn. n. 26.

l. 37. auxilium ff. de min.

c. 45. & 46.
Tac. in Agricol.

adhibent officiosæ crudelitatis. Multi etenim sunt quorum adolescentiæ cupiditates ut effervuissent eximia virtutes, firmata jam ætate extiterunt prout de *Cajo Valerio Flacco* constat, qui prius luxuriæ fuit exemplum, postea eo modestiæ ac sanctitatis progressus, ut ipsius frugalitatis nominaretur specimen.

XLIII. Non vero in delictis levioribus tantum hæc ætatis permansit miseratio, sed & in gravioribus obtinuit, Sic de nobili adolescente octodecim annorum qui veneno parentem obruncaverat, *L. Pompeiæ* de parricidiis in gladii pœnam non dissimili ratione fuisse conversam ex *Vincent. de Franchis* refert *Dn. Carpzovius*. Sic sapius reo ob minorennitatem pœnam mortis in fustigationem fuisse conversam compertum est, Nam si quælibet etiam injusta ac bestialis causa non tantum excusat à dolo, sed etiam à pœna doli; quanto magis eum venia dignum judicamus quem simplicitas & innocentia consilii non injuste excusare possunt.

XLIV. Eadem nec ipsis senibus invidenda est pœnæ temperatura, qui ad pueritiam revolvi, atque ad prima initia simplicitatis redire solent, quos repuerascere ac quasi bis pueros fieri contingit. Sic de *Bulgaro glossatore* illo antiquo ad pulverem luisse cum pueris, postquam decrepitæ esset senectutis; testatur *Gomesius* In his certe & mentis inopia.

— — fraudataque sensibus ætas
Præbebunt veniam.

Ita nimirum sapiissime accidit, ut & hæsitante ore tremulaq; manu & iudicium trepidet simul nostro præfertim tempore; Paucos enim *Corvos* reperias optabilia & civis & patrisfamilias exempla, quæ post centesimum quoq; annum & integris viribus *Reip.* speciosissimis ministeriis & agrorum suorum culturæ sufficiant;

Carpzov. pr. crim.

l. 12. §. 3. & lib. causa

Sophocles in Pelæo.

Claud. in Stil.

ant; Quare cani illi capilli præsumptionem doli rejiciunt omnem, atque dum mortis infligenda pœna est moderationem ob animi imbecillitatem impetrabunt. Simili modo nec fustigatio nec membri abscissio aut tortura, aut longinqua relegatio dictanda ætate invalido senili, ne aut vita pariter cum abscissione membri cadat, aut ea quæ temporalis debebat esse pœna in æternam commutetur: Multam vero indicare indistincte cum periculum mortis non subsit, facile concedimus.

Quæ ex accidente obtingit imbecillitas, furor nominatur. Is cum fato accidat potissimum, atque cuivis obtingere potest, tanto citiorem lenitatem impetrabit ne afflicto addatur afflictio: Dicuntur vero furiosi qui rabie quadam animi aguntur, teste *Alciat.*, vel qui per vires more infaniorum loquuntur vel ridendo vadunt, & qui projiciunt lapides, aut aliquid aliud mali faciunt hominibus assistentibus. Suntque duplices, alii qui perpetuo furore laborant, alii qui per intervalla dilucida cum furore habet inducias Prioris generis furiosos fati infelicitas sola excusabit, cum non tam facere, quam pati injuriã videantur, crimenque ob hoc, licet sit gravissimum, pro crimine tamen non imputandum furioso, sed casui. quia absentis loco habetur, qui nec damnari nec puniri potest: quod in tantum quoque extendendum ut nec redeunte in gratiam valetudine sit plectendus, cum tempore commissionis, delictum non erat punibile.

XLVI. Addendum tamen & hic est, non cuilibet furorem alleganti statim credendum esse, sed ut in continua ista mentis alienatione quis plane intellectu careat, probandum erit. Nam si continuo furore non laboret delinquens, sed quasi in confinio furoris & sanitatis & in conspectu inumbratæ quietis constitutus, dilucida intervalla habeat, propter delictum commissum omnino puniendus.

XLVII. Non propius à furioso abest immodice ebrius

Petr. Wesenb. ad l. fere. 108 de R. l.

l. 3. §. ignosc. ad SCtum Syllam

Carer pr. crim. n. 36. p. no. 86.

Alciat. l. 2. par. c. 6.

Gloss. in l. si cum dotem §. si maritus ff. sol. matr. §. praterea & ibi Dd. 7. quibusnam est perm. fac. test.

l. 3. §. 1. D. d. injur.

l. fin. inf. D. de adm. tut.

l. 2. C. test. fac. punt. vel non

l. divus Marc. 14. de off. præs. p. 14.

c. a. crapula X. de Vit. & ebrius,
hon. Cler.

l. 6. §. 7. ff. de R. M.

c. 9. causa 25. quest. 1.

Plut. p. 353.

Sen. l. 1. de ira.

Sen. in Medea act. 2. v. 155.

Cic. pro Murana

Tiraq. de poen. leg.

temp. c. 1. n. 22.

dodecadelt. in prol. c. 6.

p. 13.

Gell. l. 10. Noct. Att. c. 23.

in fin.

Alfons. Toftat. in Dent.

ebrius, ut qui ob mentis alienationem nec velle nec consentire dicitur, quare per vinum aut lasciviam lapso capitalis remittenda est poenâ omni tamen penitus culpa non caret, quia rei illicitæ operam dedit, non evitando, ut oportuit nimiam illam ebrietatem, cum ignorare non deberet, aliquid mali per ebrietatem à se admissum iri, ut vel hinc ob hanc ipsam culpam saltem extraordinariè arbitrio iudicis pro ratione sc. culpæ puniri debeat, & ita non tam delictum quam ipsa coercetur ebrietas.

XLVIII. Porro ut poenæ non nisi meritæ, nec culpa majores irrogentur, affectuum quibus corrupti deliquerunt notanda natura erit; Quidam enim affectus quos minus voluntarios appellamus, extrinsecus ad nos quasi impetum faciunt, nosque pulsant ac videntur nobis velut invitis accidere, quibus indulgisse aliquando fraudi non erit, fragilitatis humanæ naturæ habita ratione: quotusquisque enim est qui præsentem iram aut dolorem vel dissimulare vel comprimere potest, quin ad usque factum dictumve improbum detegat?

Levis est dolor qui frenos capere potest

Et clepere sese magna non latitant mala.

Dolori & iræ omnes ferme cedimus, paremus succumbimus, nihilque difficilius quam retinere in dolore modum: Hinc adulterum in actu comprehensum, si ex rumore vulgi sive alio modo 12. tabb. leges necare concedunt impune marito. veluti M. Portii Catonis antiqui si LL. XII. Tab interpret. ut eum vocat *Rittershus.* testatur oratio *In adulterio uxorem tuam si deprehendisses sine iudicio eam necares.* atque ob solam doloris magnitudinē id homicidium tanquam excusabile leges tolerant. Nam quæso quid gravius? marito hac thori contaminatione, quototi generi præter multa alia incommoda sempiternum dedecus ac infamia infertur.

XLIX. Plura

XLIX. Plura dari hanc in rem possent exempla,
dicique præterea, *Utrum leges humana, qua interfe-*
ctionem quorundam hominum permittunt interfectori-
bus, tam verum ius præstent apud Deum quam inter
homines impunitatem? sed contrahere vela placet in
undofo hoc mari, ne si ingredi altius sedeat animo,
in scyllam aut charybdim prolapsi, imperitiæ nostræ
meritas demus pœnas: *Littus itaque legimus, &*
velut in suspensa tabula commendamus iudici quod
Marcianus in l. 11. ff. de pœn. ait. Perspiciendum l. 11. ff. de pœn.
iudicanti, ne quid durius aut remissius, quam causa de-
poscit, statuatur: nec enim severitatis aut clementiæ
gloria affectanda est, sed perpenso iudicio, prout quæq;
res postulat statuendum est: *Planè in leuioribus cau-*
sis proniores ad lenitatem iudices esse debent: in gravio-
ribus pœnis severitatem legum cum aliquo temperamen-
to benignitatis subsequi.

Tantum.
SOLI DEO GLORIA.

Clarissimo Viro
DN. FRIDERICO, FRIDERICI
fil. KÜHNIO, J. U. Doctorando
Magdeb. Advoc. Ordin. dignissimo,

Amico meo sincerè æstimando
fortunatos comprecatur honores in jurispru-
dentiâ summos

hoc

SCHEDIASMATE.

Sic fortes fortuna juvat! Sicitur ad astra!

Sic vivax patrium nomen in orbe manet!

Cum stimulat pectus Magni Patris æmula virtus

Gnati quo studio gaudeat ipse pari.

Egregium juvenem. cuius virtutis honori

Applaudit virtus omnis & omnis honos.

Dum Tibi Sarrano frontem Themis illigat ostro

Atque labore tuo digna brabea refert:

Patria, Parthenope & tanto complaudit honori.

Ausibus & faustis hac superaddit ovans:

Ita bonis avibus, nostris decus addito terris,

Dotibus ac summis mox cumulate redi?

Alitibus surgens præcedit fama secundis,

Excite qua patria vota que spemque fovez.

Ipsè ego, quo virtus & docta peritia juris

Et qua Sisyphio parva labore Tibi;

Summus honor, Tiriaque caput sublime tiarâ,

Ut bene succedant singula, mente precor.

FRIDERICUS CAHLENUS

Gymnasiarcha Hallensis.

SCAZONTES

Quibus

PEREXIMIO, CLARISSIMO, DOCTISSIMOQUE

DOMINO

FRIDERICO *Wühn*

Advoc. Ordin. Magdeburg.

cum

DE

LENITATE JUDICI IN POE-
NIS IRROGANDIS OBSER-

VANDA.

PRO LICENTIA

Summos in utroque Jure honore ac privile-
gia Doctoralia rite capessendi maximo

cum honore

publicè

disputaret,

Applaudunt

CONVICTORES.

Cum prima seclis aureum sui cultum
 Monstraret etas, cuncta simplici recto,
 Nudaq; tellus veritate splendebat.
 Edicta nulus horridi tribunalis,
 Nullus timebat Judicis sui vultum;
 Catastanausquam, luridiq; tortores,
 Nec tristis ensis terruit peremptorem,
 Nec parricida culeum tremiscebat,
 Crucemq; servus, compedesq; predator.
 Tunc nulla imago criminum nefandorum
 Fœdabat orbem. Sed (dolor!) ferus postquam
 Furor regendi pectus egit humanum,
 Cœpitq; certis serra dividi signis.
 Postquam verendis sylva montibus cesa
 Incessit equor, dissitum legens littus,
 Et ventricosas navibus reportatæ
 Movere merces improbi famem lucri.
 Nefanda, fanda, sacra juraruperunt,
 Evertit equum vis tremenda GRADIVI,
 Fugata terras dereliquit ASTRÆA.
 Scelerum cohortes undiquaque laxatæ.

Atrox

Atrox Orestes duxit agmen horrendum,
Hinc crimen Atræi, hinc adulter Ægyptus,
Hinc fur Prometheus. Ditis inferi limen
Spiravit omne barbarum, execrandumq;

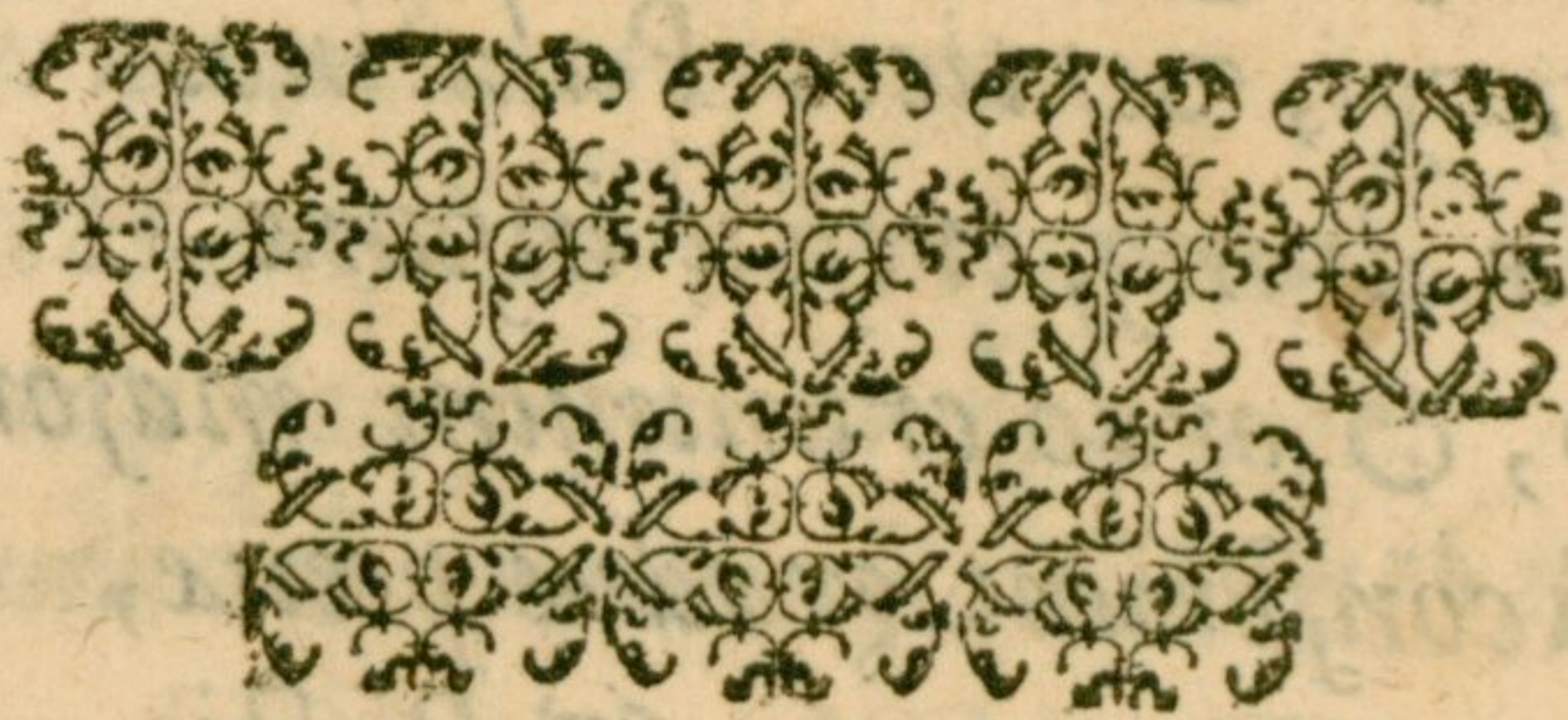
Humana tandem, sed modestior cura,
Bonæq; mentes diffluentibus seclis
Exempla magnæ augustiora Virtutis
Narrando primùm fabulis obumbrabant,
Vulgo ut severis adlubesceret flecti
Æqui lupatis; inde durius frenum,
Magistra vitæ lex, nocentium terror,
Pœnas furoris vindices ministravit.
Primus recenset jura Moyses Ægypto,
Eoa regna ducit ad boni normam
Sacrum Magorum, lexq; Bactrianorum
Stat Zoroaster; porticus Athenarum
Docent Solonis sanguinarie leges,
Spartam Lycurgi, vertices Palatinos
Ægeria Numæ. dumq; crescit insana
Mentis libido, & ordo criminum major
Exsurgit, unâ conferunt gradus pœnæ,
Crescuntq; leges Æquitatis & Recti.

Jam grande corpus, cernit Imperatoris

Astræa

Astræa Virgo, tot clientium portum,
Justi profundum, & repagulum fontum,
Virtutis arcem, culmen eruditorum,
Cernit juventam fervidam dies noctes
Ad alta nitentis impetu magno;
Quos inter unus cultor acer Astrææ,
Præclare Kühni, mens decoris antiqui,
Fax Gratiarum, & elegantie lumen,
Custos rigoris, Æquitatis Assertor,
Unus perenni laureâ coronandus
Themidi videris, & choro Camænarum.
Fallor? venustas en tibi comas cingit
Verendus Ordo, pileoq; libertas.
Hoc maecte dono! sic perennis, & quondam
Cineri superstes dura fata transcendes.

F I N I S.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

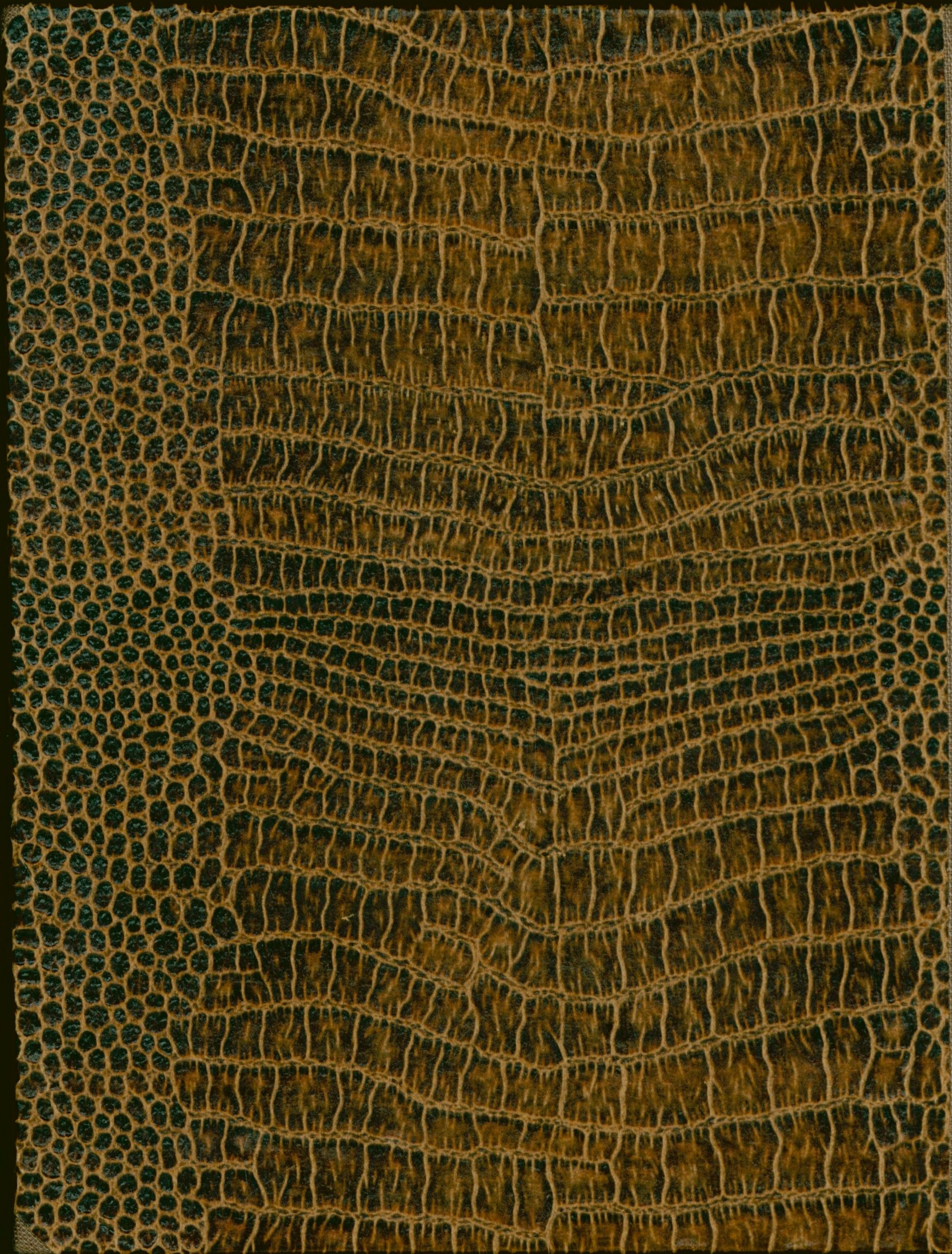
Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

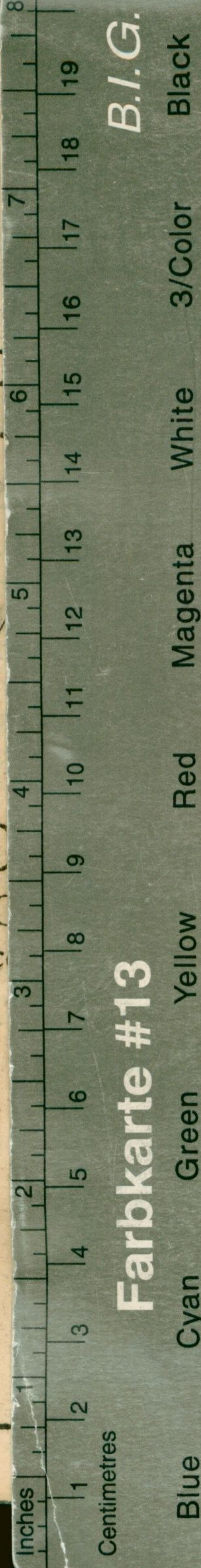
Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

VOM

B.I.G.

Farbkarte #13

S.
INAUGURALIS

E JUDICI RROGAN- VANDA.

DEO
m Ordinis in in-
c decreto prævio

mine
I
ssimi ac Excellentissimi
AMI STRUVII
nsiliarii Saxonici, P. P.
Dicafterii ibidem Assessoris &c.
ni optumi Maxumi

ENTIA
onores ac privilegia
pessendi.
amini submittit
uhn Hallis-Saxo
Magdeburg.
Ctorum.
August.
oc LIV.
meridianis

ANÆ LITERÆ.

